

Makale Türü	Eylül 2022	Cilt	Sayı
Araştırma Makalesi	Başvuru Tarihi: 25.08.2022 Kabul Tarihi: 22.09.2022	2	2

ÇOCUK ALANINDA ÇALIŞAN BAKIM ELEMANLARININ SORUNLARI ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA

Mehmet AYKUL¹ Osman CEYHAN² O. Furkan ŞEKER³ Sevde AYTAÇ⁴

Öz

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından korunmaya ihtiyacı olduğu tespit edilerek koruma altına alınmış olan çocuklara sağlanmakta olan birtakım hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmet türleri, aile temelli ve kurum bakımı temelli olarak iki ayrı başlıkta değerlendirilebilecek olup koruma altında bulunan çocuklar adına uygulanmakta olan en yaygın hizmet modelleri kurum bakımı temelli hizmet modelleridir. Kurum bakımı modellerinde gün boyunca çocukların kuruluş içerisindeki yaşamlarına eşlik eden, onları günlük ihtiyaçlarını gidermek ve yaşamlarını idame ettirmek gibi temel ihtiyaçlarından, toplumsal kuralların öğretilmesi ve yaşam becerileri kazanılması gibi ihtiyaçlarına cevap verme görevi bulunan bakım elemanları bu tür hizmetlerde kilit bir rol üstlenmektedirler.

Her çalışma deneyiminin beraberinde getirdiği birtakım problemlerin varlığı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen bu çalışma, çocuk alanında görev almakta olan bakım elemanlarının sorunlarını ortaya koymak üzerine gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Gerçekleştirilen çalışmada durum çalışması deseni uygulanmış; Türkiye genelinde görev yapan bakım elemanlarına kartopu yöntemi ile ulaşılarak çalışma grubu oluşturulmuş ve yarı yapılandırılmış soru formu uygulanmıştır. Yapılan araştırma neticesinde elde edilen veriler analiz edilmiş; çocuklar ile ilgili talep ve problemler, idari personel – bakım elemanı ayrımı gibi katılımcıların bahsettiği sorunlar alıntılanarak konuya dair açıklama, yorum ve tespitler getirilmiştir. Çalışma sonucunda tespit edilen sorunların girift yapılarına dikkat çekilmiş ve sorun çözümlerine dair üzerinde durulması gereken perspektif ve atılması gereken somut adımlar gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bakım Elemanı, Çalışma Hayatı, Kurum Bakımı, Çocuk Koruma, Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

A QUALITATIVE STUDY ON THE PROBLEMS OF CARE STAFF WORKING IN THE FIELD OF CHILDREN

Abstract

There are a number of services provided to children who have been identified as in need of protection by the Ministry of Family and Social Services and have been placed under protection. These types of services can be evaluated under two separate headings as family-based and institutional care-based, and the most common service models applied on behalf of children under protection are institutional care-based service models. In institutional care models, the care staff who accompany the lives of children throughout the day in the institution, who have the task of meeting their basic needs such as meeting their daily needs and sustaining their lives, teaching social rules and acquiring life skills, play a key role in such services.

This study, which was carried out by taking into account the existence of a number of problems brought by each working experience, is a qualitative study carried out to reveal the problems of the care staff working in the field of children. In the conducted study, case study design was applied; A sample was created by reaching the care staff

¹ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Doktora Öğrencisi, mehmetaykul@hotmail.com, 0000-0002-1019-3307

² Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, osmanceyhan147@gmail.com, 0000-0001-7912-2382

³ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, osmanfurkanseker@gmail.com, 0000-0001-9287-268X

⁴ Sosyal Hizmet Uzmanı, sevde.aytaac@gmail.com, 0000-0003-0721-707X

working throughout Turkey with the snowball method and a semi-structured questionnaire was applied. The data obtained as a result of the research were analyzed; Explanations, comments and determinations were made on the subject by quoting the problems mentioned by the participants, such as the demands and problems related to children, the separation of administrative personnel and care personnel. At the end of the study, attention was drawn to the intricate structures of the problems identified and suggestions were made such as the perspective to be focused on and the concrete steps to be taken regarding problem solutions.

Keywords: *Maintenance Staff, Working Life, Institutional Care, Children Care, Child in Need of Protection*

Giriş

Ülkemizde korunmaya ihtiyacı olan çocuklara hizmet sunan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde gerekli hizmetler; aile temelli ve kurum temelli olarak iki modelde sunulmaktadır. Bakanlığa bağlı çocuk kuruluşlarında, 2021 yılı sonu itibariyle çocuk evleri sitelerinde 6.160, çocuk evlerinde 5.649, çocuk destek merkezlerinde ise 1.493 çocuk olmak üzere toplamda 13.302 çocuk korunma ve bakım altında kalmaktadır (ÇHGM, 2021). Çocuk bakım kuruluşlarının amacı, ihmal, istismar, suça sürüklenme gibi çeşitli nedenlerle haklarında mahkeme tarafından bakım tedbiri kararı verilerek koruma altına alınmış ancak öz aileleri ya da başka bir aile yanında bakımları sağlanamayan-diğer bir deyişle aile temelli hizmet modellerinden yararlandırılmayan- çocukların bakım ve yetiştirilmelerinin sağlanarak hayata hazırlanmalarını ve topluma kazandırılmalarını temin etmektir. Söz konusu kuruluşlarda kalan çocukların bakım ve yetiştirilmeleri ile bu çocuklara rol model olup rehberlik yaparak hayata hazırlanmalarında öncelikli görevli kişiler günümüzde bakım elemanlarıdır.

Geçmiş dönemlerde koğuş tipinde dizayn edilmekte olan çocuk kuruluşlarında, çocukların bireysel ilgi ve istekleri göz ardı edilmekte, hatta giyim-kuşamları dahi tek tip olabilmekteydi. Çocuklarla bir ebeveyn gibi birebir ilgilenerek çocuklara toplumsal görgü ve kuralları öğretecek çalışmalar daha az düzeyde yapılmaktaydı. Bu dönemde kuruluşlarda meslek elemanlarının yetersiz istihdamının yanı sıra bakım elemanları da ya hiç istihdam edilmemekte ya da 0-6 yaş aralığındaki çocukların kalmakta olduğu kuruluşlarda oldukça az düzeyde istihdam edilmekteydi. İsimleri çocuk yuvası ya da yetiştirme yurdu olan koğuş tipi bu kuruluşların, çocukların topluma kazandırılması noktasında eksikliklerinin olduğunun fark edilmesi üzerine çocukların birebir ilgi görebilecekleri, hayata daha iyi hazırlanabilecekleri bir sistem ortaya koymak amacıyla çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri hayata geçirilerek buralarda çocuklara örnek olabilmeleri için bakım elemanları istihdam edilmeye başlandı.

Kaybedilen her bir çocuk kayıp bir gelecektir. Bu açıdan bakıldığında koruma ve bakım altında bulunan çocukların her anlamda gelişimlerinin sağlıklı olması, ahlaklı, dinamik, uyumlu, saygılı, özgüveni ve farkındalık bilinci yüksek, kendilerinin ve başkalarının haklarının bilincinde olan bir neslin yetişebilmesi için çocukların sosyal açıdan güçlendirilmeleri ve toplumla ilişkilerinin sağlıklı şekilde oluşturulması önemlidir (Aykul, 2019). Bu nedenle kuruluşlarda kalan çocukların birincil derecede ilişki ve iletişim içerisinde olduğu bakım elemanlarının çalışma hayatlarında karşılaşmış oldukları sorunlar, doğal olarak çocuklara verilen hizmetin kalitesine ve çocukların geleceğine de etki edecektir.

Bu araştırmada, araştırma sorusu; “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren kuruluşlarda çalışmakta olan bakım elemanlarının çalışma hayatı içerisinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” olarak

belirlenmiştir. Bununla beraber çalışma içerisinde kurum bakım modelleri açıklanarak, çalışmanın ilerleyen kısımlarında bakım elemanlarının sorunlarının daha somut bir şekilde anlaşılması sağlanacaktır. Araştırma neticesinde elde edilen veriler nitel analiz teknikleri kullanılarak işlenmiş, bu bağlamda çocuk kuruluşlarında görev alan bakım elemanlarının çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar değerlendirilerek bakım elemanlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Kurum Bakımı Hizmet Modelleri

Ailelerde oluşabilen çeşitli parçalanma süreçleri çocuklara doğrudan etki etmektedir. Bu süreçlerin olağan olmasının yanı sıra ebeveynler tarafından sağlıklı yürütülememesi, ebeveynlerin ebeveynlik yükümlülüklerini yerine getirmeyi bırakması ya da ebeveynlerin tamamen yok olması gibi durumlar çocuğun iyilik hali adına risk teşkil etmektedir. Diğer taraftan çocuğun aile içinde ihmal veya istismara maruz kalması, özellikle ebeveynlerin çocuğun iyilik halini ihlal edici davranışlar sergilemeleri de çocuk adına risk teşkil edici unsurlar arasında yer almaktadır. Tüm bu olgular çerçevesinde “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramı gün yüzüne çıkmaktadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar adına Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından aile temelli ve kurum bakımı temelli olmak üzere iki farklı hizmet modeli uygulanmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Kurum bakımı hizmet modelleri, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar adına uygulanmakta olan en eski yöntemdir. Bu model, çocuğun ailesinin yanında bakım ve gözetiminin gerçekleştirilebilmesi için uygulanan mesleki müdahale, uygulama ve politikalara rağmen başarıya ulaşamaması durumlarında devreye girmektedir (Karataş, 2007).

Korunmaya ihtiyacı olduğu belirlenerek öz aileleri yanında bakım gözetimleri mümkün olmayan çocuklar haklarında 5395 sayılı kanunun 5.1.c. maddesi gereği (daha önce 2828 sayılı kanunun 22. Maddesi gereği alınmaktaydı) bakım tedbiri kararı alınmış olan çocukların ihtiyaç ve durumlarına göre belirli bir mekân içerisinde belirli bir vasma ve görev tanımına sahip görevli personel vasıtası ile bakım ve gözetimlerinin gerçekleştirilmesi durumu kurum bakımı hizmeti olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle ise kurum bakımı, benzer özellik ve ihtiyaçta olan çocukların toplu halde belirli bir alan içerisinde bakım ve korunmalarının sağlanması veya bir aile ortamında yaşama şansına sahip olmayan çocukların toplu halde kurum içerisinde yaşamlarını sürdürmesi ve bu sürede kendilerinin bakım ve gözetiminin anne ve babalarının yerine görevli personel tarafından gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Demirbilek, 1998). Çocuğun herhangi bir aile yanında değil; bir kuruluş çatısı altında görevli personel tarafından bakım ve gözetiminin gerçekleştirilmesi, sorumluluklarının üstlenilmesi aile temelli hizmet modellerinden bu modeli ayırt edici unsurdur. Burada ifade edilen kuruluş personeli ifadesi içerisinde ise bakım elemanları, en önemli rollerden birini haizdir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuğun tespiti ile öncelikle ailenin ve çocuğun maddi ve psiko-sosyal yönden desteklenerek çocuğun ailesinin yanında kalmasının sağlanması öncelikli

hizmet temelini oluşturmaktadır. Öz ailesinin yanında bakımının mümkün olmaması durumunda çocuk koruyucu aile ve evlat edindirilme hizmet modellerinden biri ile aile temelli hizmet modellerinden yararlandırılmaya çalışılır. Aile temelli modellerin de mümkün olmaması durumunda çocuk kurum bakımı hizmetlerinden yararlandırılır. Zira 5395 sayılı kanunun 4.j. maddesinde de belirtildiği üzere kurum bakımı son çare olarak görülmektedir.

Kurum bakımı hizmet modelleri arasında, Çocuk Evleri (Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı), Çocuk Destek Merkezleri ve Çocuk Evleri Siteleri olmak üzere üç farklı kurum bakımı hizmet modeli bulunmaktadır.

Çocuk Evleri Siteleri

Çocuk evleri sitesi modeli, ülkemiz genelinde uzun yıllar uygulanan ve kurum bakımı hizmet modelinin belki de temelini oluşturan yetiştirme yurdu ve çocuk yuvalarının modernize edilmiş ve çocuk yaşamına daha uygun koşullarla donatılarak iyileştirilmiş halidir. Buna göre eski olarak tabir edebileceğimiz yetiştirme yurdu/çocuk yuvası modeline göre çocuk evleri sitelerinin en ayırt edici özelliği, koğuş tipi bir yaşam modeli yerine müstakil, bahçe içerisinde evlerden oluşan bir site içerisinde ve aile yaşamına daha benzer koşullarda çocukların bakım ve gözetimlerinin yapılmasına yönelik fiziki koşullara sahip olmasıdır. 2828 sayılı kanunun 3.f.12. maddesinde de ifade edildiği üzere de çocuk evleri siteleri, korunmaya ihtiyacı olduğu tespit edilmiş olan çocukların bakım ve gözetimlerinin sağlandığı, aynı yerleşke içerisinde yer alan ev tipi sosyal hizmet birimlerinin bulunduğu kuruluşlardır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kendi kaynakları içerisinde detaylandırılacak olursa çocuk evleri siteleri, 0-18 yaş aralığında bulunan en fazla on iki çocuğun üçer kişilik odalarda kaldığı, çocukların yaşları ve gelişimleri dikkate alınarak site içerisinde inşa edilen, villa tipi müstakil evlerden oluşan, aile ortamına benzer nitelikte hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (ASHB, 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2016)

Çocuk evleri sitelerinin ayırt edici özelliği olan müstakil bahçe içerisinde yer alan evlerden oluşan site yapısı ile çocuklara daha fazla kendilerine ait özel yaşam alanı sunulmuş ve daha fazla sayıda ve sabit olarak çalışan personelin görev yapması ile hizmet kalitesi artırılmış; bu koşullar ile çocukların temel güven duygularının daha sağlıklı gelişimi ve çocukların temizlik, düzen, arkadaşlık ilişkileri, sorumluluk alma gibi temel yaşam ve sosyal becerilerinin kazandırılması amaçlanmıştır (Aykul, 2019). Evlerin yer almakta olduğu arazi içerisinde çocukların kullanımına sunulan spor alanı, konferans salonu, park gibi alanların yanı sıra kuruluşun işleyişinin sağlandığı bir idari bina da bulunmakta; söz konusu idari bina içerisinde çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin takip edildiği, aile ve sosyal çevreyle ilişkilerinin ve izin-ziyaret hususlarının takip edildiği, çocukların alternatif sosyal hizmet modellerinden yararlandırılmasına dair mesleki çalışmaların gerçekleştirildiği sosyal çalışma görevlilerinden oluşan bir sosyal servis,

çocukların sağlık takiplerinin gerçekleştirildiği sağlık servisi, arşiv, muhasebe gibi hizmet birimleri bulunmaktadır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).

Çocuk evleri siteleri genel olarak 0-12 yaş aralığındaki çocuklara karma bir şekilde, 13-18 yaş aralığındaki çocuklar için kız ve erkeklere ayrı kuruluşlar halinde hizmet vermektedir.

Çocuk Evleri

2000 yılında pilot il olarak seçilmiş olan Ankara ilinde ilk kez uygulamaya konulan çocuk evi hizmet modeli, SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı koordinesinde çocuklar adına hizmet sunmuştur. İlerleyen süreçte hizmetin yaygınlaştırılmasına karar verilmesi sonrası 2005 senesinde bu model diğer illerde de uygulamaya konulmuştur (Yazıcı, 2013). 2005 yılında yayımlanan 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 26. Maddesi kapsamında 2828 sayılı kanununun 3.f.11. maddesine eklenen ibare ile çocuk evleri hizmet modeli, kurum bakımı hizmet türü olarak ilk kez tanımlanmıştır. Söz konusu ibarede çocuk evleri “0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimleri” ifadeleriyle tanımlanmıştır. 2008 yılında 27015 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte ise çocuk evleri: “her ilin sosyal, kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde tercihen il merkezinde okul ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 5 ila 8 çocuğun kaldığı evler” şeklinde belirtilmiştir (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008; Başer, 2013; Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Türkiye genelinde yaygınlaşması sonrası mevcut düzende çocuk evleri koordinasyon merkezi müdürlükleri, her ilde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı olarak hizmet vermekte ve bu merkezlere bağlı belirli bir plana istinaden ilin belirli yerlerine dağıtılmış olan çocuk evleri bulunmaktadır. Bu evler diğer kurum bakımı modellerinden farklı olarak günlük hayatta birçok ailenin yaşamakta olduğu daire tipi evlerdir ve sosyal yaşam ile iç içedirler. Ayrıca bu evlere çocuk evi olduğunu belirten dışardan bakınca anlaşılabilir bir tabela da asılmamaktadır. Söz konusu bu evlerde içinde bulunduğu apartmanın ve dairenin fiziksel koşullarına uygun olarak çocuklar için yatak odaları, yemek ve etkinlik gerçekleştirebilecekleri bir salon, banyo, mutfak, tuvalet ve evin imkânları dâhilinde ihtiyaç duyulan diğer bölümler bulunur. Anlaşılacağı üzere çocuk evinin normal bir evin iç mekânından pek de farkı bulunmamaktadır. Genellikle üç oda ve bir salondan oluşan evlerde yatak odaları çocuklar için ikişer kişi kalacak şekilde dizayn edilmekte, oda içerisinde çocukların kıyafet dolapları ve diğer basit eşyalarını koyabilecekleri küçük dolaplar (şifonyer vb.) bulunmaktadır. Yatak odalarının daha büyük olması durumlarında çocukların kitaplarını koyabilecekleri kitaplık ve ders çalışma masası da yatak odalarında mevcut olabilmektedir (Aykul, 2019).

Çocuk evleri koordinasyon merkezi müdürlüklerinde ise sosyal çalışmacı, psikolog, öğretmen, çocuk gelişimci, hemşire gibi çalışanlar bulunmakta olup bu çalışanlar ile çocukların durumları takip edilmekte: sağlık, eğitim, aile ve akraba ilişkileri, izin, bakım, gelişim gibi işlemleri de gerçekleştirilmektedir. Koordinasyon merkezi müdürlükleri, çocuk evleri arasında koordinasyonu sağlamakla da yükümlüdürler. Bu merkezlerde yaş aralığı en fazla üç olacak şekilde evler kurulmaktadır. Ancak kardeşlerden oluşan bir ev oluşturulacak olması durumunda ise yaş ve cinsiyet ayrımı gözetilmemektedir (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).

Çocuk Destek Merkezleri

Çocuk destek merkezleri, suç mağduru olan, suça sürüklenen ya da sokakta yaşamakta olan çocuklara yönelik hizmet vermek amacıyla kurulmuşlardır. Bu merkez daha önce çocukların mağduriyetlerine göre “çocuk ve gençlik merkezleri(ÇOGEM), koruma bakım ve rehabilitasyon merkezleri(KBRM) ve bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezleri olarak(BSRM)” adlandırılmakta iken bu isimlendirme çocukların mağduriyetlerine işaret etmesinden ve çocukları damgalamasından ötürü 19/02/2014 tarihli resmi Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6518 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda çocuk destek merkezi olarak yeniden adlandırılmıştır (ASPB, akt. Tuncer & Erdoğan, 2018, s. 522-523). Öte yandan söz konusu bu kuruluşların tek bir isim altında birleştirilmesinin önemli bir diğer sebebi de kurumların adlarında yer alan “rehabilitasyon” ibaresinin işaret etmekte olduğu tedavi anlamından öte aslında bu merkezlerde psikososyal desteğe yönelik faaliyetlerin yürütülüyor olmasından kaynaklı bir ikilemin var oluşudur (Keçe, 2018).

Güncel durumda ise çocuk destek merkezi müdürlükleri, 29 Mart 2015 tarih ve 29310 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanması neticesinde yürürlüğe giren Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ile işleyişini sürdürmektedir. Çocukların temel gereksinimlerinin karşılanması, fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu tespitlere istinaden müdahalelerin gerçekleştirilmesi, yine çocukların aile, akraba ve yakın çevresine dair çalışmaların gerçekleştirilerek aile temelli hizmet modellerinden yararlandırılmasına dair hizmetler sunan bu merkezler: suç mağduru, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi alanlarda, 11-14 ve 15-18 olacak şekilde iki farklı yaş grubuna ve cinsiyete göre ayrı ayrı ihtisaslaştırılmış olarak hizmet vermektedirler. Çocukların durum ve ihtiyaçlarına göre ayrı ayrı ihtisaslaştırılmış olan merkezlerde, çocukların duygusal travmaları sonucunda oluşmuş örselenme ve davranış problemlerini giderme ve azaltma, bireysel farklılıklara göre olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturma, toplum ve sosyal çevre ile uyumlu bir şekilde yaşayabilme adına Anka Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır. Bu program, çocukların vaka fark ve detaylarına göre kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmaların ortadan kaldırılması ve

olumlu tutum ve davranışlar geliştirmesine yönelik çalışmaları kapsamaktadır (ÇHGM, 2022).

Çalışma Kavramı

Çalışma, kelimenin temel anlamı olan “çalışmak işi, emek” gibi anlamlardan öte bu araştırmamızda insanın ihtiyaçlarından kaynaklanan ve medeni bir varlık olarak insanın toplumsal ilişkileri sonucu ortaya çıkan bir olguya işaret etmektedir (Grint, 2005; akt. Adıgüzel & Yüksel, 2011). Diğer bir bakış açısıyla çalışma, insanın sosyal hayat içerisindeki en önemli konumunu, insan yaşamının büyük bir kısmını oluşturan ve kişisel değer sembolü olarak değerlendirilen bir olgudur (Keith, 1998: 1; akt. Turan, 2018).

Günümüzde işaret ettiği anlamdan farklı olarak Sanayi Devrimi öncesi çalışma, insanların günlük ihtiyaçlarını giderebilme adına ortaya koydukları eylemleri kapsar nitelikteydi. Ancak özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda endüstrileşme ile birlikte çalışma kavramı bir örgütte düzenli olarak çalışıp istihdam edilmeyi ve bu emek karşılığında ücret almayı ifade eder hale gelmiş ve insanlık tarihine paralel bir gelişim göstermeye devam etmiştir (Ören & Yüksel, 2012).

Günümüzde ise çalışma kavramı modern bir icat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir iş olarak değerlendirildiğinde ise çalışma, sanayileşmenin bir ürünüdür ve ekonomik gerçekliğin getirisi olan birtakım kurallar ile çevrilmiştir. Artık modern toplumlarda kişi, yapmış olduğu iş ile özdeşleşmiş ve yapılan iş ve çalışma, kişiliğin kimliğinin belirlenmesinde önemli bir etken haline gelmiştir. Bu duruma ek olarak yapılan iş, kişinin sosyal hayata katılımında da önemli bir etken haline gelmiştir. Tüm bu aktarılanlar çerçevesinde çalışma, hayatı kazanmak ve idame ettirmekten öte bir konumu haizdir, insanlar artık sadece para kazanmak için çalışmaz; zira artık para kazanmanın dışında en az onun kadar önem arz eden durumlar da mevcuttur. Nihayetinde insan sosyal bir varlıktır (Yıldız, 2010). Bu sebeple çalışan, vermiş olduğu emek karşılığında kazanılan paranın tatmin ediciliği dışında; yaptığı iş gereğiyle saygı görmek, iş hayatında benimsenmek ve önemsenmek gibi arayışlara girmektedir. Tüm bunlarla beraber sosyal hayat adına yeterli zamana ve imkana sahip olabilmek, iş yaşamında adil koşullara sahip olmak, yaptığı işin çıktılarında aktif rol oynayabilmek ve buna bağlı tatmine ulaşabilmek gibi durumlar çalışanın, çalışma deneyimi konusunda önem ihtiva etmektedir.

Tüm bu aktarılanlar çerçevesinde, korunma ihtiyacı olan çocuklarla sürekli etkileşim içerisinde olan ve bu alanda aktif ve etkin bir rol üstlenen bakım personellerinin çalışma serüvenleri içerisinde karşı karşıya kaldıkları problemler, onların gerçekleştirmiş olduğu işin kalitesine de doğrudan etki etmektedir. Ancak, çocuk alanında görev yapan bakım personellerinin çalışma hayatı problemlerini irdelemeden önce bu çalışanların görev aldığı kuruluşların genel yapısına değinmek ve “Bakım Personeli Kimdir?” sorusuna cevap bulma arayışı, araştırmanın değişkenlerini tanıyabilmek adına kıymetlidir.

Bakım Elemanı

Herhangi bir sebepten ötürü korunmaya ihtiyacı olduğu tespit edilerek koruma altına alınmış ve biyolojik aile yanında bakılmaları ya da diğer aile temelli hizmet modellerinden yararlandırılmaları mümkün olmayan çocuklar, yukarıda da bahsedildiği üzere çocuk evlerinde, çocuk evleri sitelerinde ya da çocuk destek merkezlerinde kurum bakımı hizmet modellerinden yararlandırılmaktadır ve bu çocukların kuruluş süreçlerinde bakımlarından ise bakım elemanları sorumludur. Çocukların bakım süreçlerinde en etkin role sahip bu personellerin bir evin sorumluluğunu üstlenebilecek yaş ve nitelikte olması, hal ve hareketleri, davranışları vb. durumları ile çocukların sağlıklı ve kişilikli yetişmesine katkıda bulunacak örnek insanlar olması büyük önem arz etmektedir (Özaydın Demirbaş, 2019).

Bakım elemanı ibaresi, 2008 yılında yayınlanmış olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 4.a. maddesinde yer alan "Bakıcı anne/bakım elemanı: Çocuk evlerinde çocukların gelişiminden ve bakımından sorumlu personel" ifadesiyle ilk kez mevzuatta yer almıştır. Söz konusu yönetmeliğin 13. maddesinin 1. bendinde yer alan ibareye göre bakım elemanı olabilmek için kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden mezun olmak, lisans, ön lisans, lise hemşirelik bölümü mezunu olmak veya lise mezunu olup çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olmak gerekmektedir. Yönetmeliğin 13. maddesinin devamında yer alan 2. bendinde ise bakım elemanlarının görev ve sorumlulukları özetle; "Çocuk evinde kalan çocukların yeme, içme temizlik, giyinme, soyunma vb. her türlü bakımı ile yakından ilgilenerek çocuklara her konuda rehberlik etmek ve aile ortamına benzer şekilde çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak"tır. Bakım elemanları, çocuklarla ilgili yapılacak işlerde ve çocuk evinin işleyişinde çocuk evi sorumlusuna karşı sorumludur. Ayrıca yönetmeliğin 15. maddesinde çocuk evleri faaliyetlerinin 24 saat esasına dayalı olarak yürütüleceği ve her çocuk evi için en fazla üç bakım elemanı görevlendirilebileceği; personelin çalışma gün ve saatlerinin çocukların günlük yaşamları dikkate alınarak, aylık olarak düzenleneceği ve bayram ve tatil günleri ile sosyal etkinliklerin düzenlendiği günlerde çocuk evi sorumlusunun gerekli gördüğü takdirde personeli görevlendirebileceği bilgisi de yer almıştır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).

Bakım elemanı ibaresinin yer aldığı bir diğer mevzuat ise 2015 yılında yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliğidir. Yönetmeliğin bakım elemanlarının nitelik, görev ve sorumluluklarını detaylandığı 40. Maddenin ilk bendinde bakım elemanlarının yirmi beş yaşını doldurmuş, söz ve davranışları ile çocuklara rol model olabileceği yapıda ve sağlıklı iletişim becerilerine sahip olan bireyler olması gerektiği belirtilmiştir. Devamında bakım elemanlarının; lisans mezunları, ev ekonomisi, ev idaresi, çocuk gelişimi ve sosyal hizmetler bölümlerinin ön lisans mezunları ile kız meslek liselerinin ev ekonomisi, çocuk

gelişimi ve eğitimi veya dengi bölümlerin mezunları, sağlık meslek liselerinin hemşirelik, acil tıp teknisyeni bölümü mezunları ile bu bölümlerin lisans veya ön lisans mezunları ile lise ve dengi ya da ön lisans mezunları içerisinde çocuk bakımı konusunda Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen eğitim sertifikalarına sahip olanlar arasından seçileceği bilgisi yer almıştır. Yönetmeliğin 40. maddesinin 2. bendinde bakım elemanlarının görev ve yetkileri ise özetle; “Çocuğun danışmanı tarafından oluşturulan günlük çalışma programına göre çocukları takip ederek çocuklar hakkında danışmana bilgi vermek, günlük yaşam sürecinde çocuklara rehberlik yaparak temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak, çocukların hayata hazırlanması için gerekli olan yemek yeme, temizlik, hijyen, kişisel bakım, ders çalışma, düzenli uyuma gibi alışkanlıklar kazanmasına yardımcı olmak, çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel yönden sağlıklı gelişimleri için verilen tüm görevleri yapmak, çocukların sağlık durumlarını yakından takip ederek tedavileri için gerekli mercilere bilgi vermek kazalara karşı korunması için tedbirler almak” şeklinde sıralanmıştır. Söz konusu maddenin 3. bendinde ise bakım elemanlarının sorumlu danışmana ve merkez müdürüne karşı sorumlu oldukları belirtilmiştir (Çocuk Destek Merkezleri Hakkında Yönetmelik, 2015).

Tüm bu aktarılanlar göz önünde bulundurulduğunda bakım elemanları, çocuk alanında belirli bir eğitim seviyesine sahip olup korunma altında bulunan çocukların kurum bakımı serüvenlerinde, gündelik yaşantılarında çocuklara en yakın konumda olan, onlarla sürekli etkileşim halinde bulunan, gündelik ihtiyaçlarının karşılanmasından davranış kazanımına, öz bakım ve temizliklerinden yaşamlarına rehberlik etmeye kadar çok önemli görevleri haiz, çocuk için büyük değere sahip “ebeveyn” konumuna en yakın rolü üstlenen personeldir. Diğer yandan anne ve babadan ayrı yaşamak durumunda kalan koruma altındaki çocukların güven, sevgi ve şefkat içinde ikili ilişkiler kurabilmeleri için tekrar güvenle bağlanıp bu temelde ilişkiler kurabilecekleri yetişkinlere sahip olması oldukça kıymetlidir. Bu bağlamda kurum bakımı hizmet modelleri içerisinde aileye benzer yaşam ortamlarında hayatlarını idame ettiren çocuklarla sürekli etkileşim içerisinde bulunan ve gün boyu en yakın temasa sahip bakım elemanlarının rolü çok kıymetlidir (Boztilki, 2013). Mesaisinin tamamını kurum bakımının sağlandığı birimlerde sürekli çocuklarla iç içe geçirmekte olan bakım elemanlarının çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde çok büyük etkileri bulunmaktadır (Tibilli, 2021).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri ev tipi sosyal hizmet birimi olarak nitelendirilmekte olup “Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri; çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimleri” olarak tanımlanmaktadır (Madde 3/f/11-13). Aynı kanunun personel statüsü başlıklı 16. maddesinde “ev tipi sosyal hizmet birimleri, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun 4’üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü kapsamındadır.” denilmektedir. 4857 sayılı iş kanununun istisnalar başlıklı 4. maddesinin “e” bendi “ev hizmetleri”nde çalışanların kanun kapsamı dışında olduğunu

belirtmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun istihdam şekilleri başlıklı 4. maddesinin “d” bendi kamuda görev yapan “işçi” personeli tanımlayarak işçiler hakkında 657 DMK hükümleri uygulanamayacağı söylenmektedir. Çocuk evlerinde ve çocuk evleri sitelerinde çalışan işçiler memur statüsünde olmadığından 657 sayılı DMK kapsamı dışına itilmekte, 2828 sayılı kanunda belirtilen hüküm ile de 4857 sayılı İş Kanunu kapsamı dışına çıkarılmaktadır. Bu kurumlarda çalışan işçilerin dolayısıyla bakım elemanlarının çalışma statüsü açısından hangi mevzuata tabi olduklarına dair belirsizlikler mevcuttur.

Çocuk evlerinde bir eve en fazla üç bakım elemanı görevlendirilebilmekte ve genellikle 24 saatlik vardiya (24/48) ile çalışılmaktadır. Çocuk evleri sitelerinde çalışan bakım elemanlarının çalışma saatleri, iş sözleşmelerine ve idarenin kararına bağlı olarak 8-12-24 saatlik vardiyalar şeklinde değişebilmektedir. Çocuk destek merkezleri ev tipi sosyal hizmet birimi olmadığından burada çalışan bakım elemanları 4587 sayılı iş kanuna tabidir ve çalışma saatleri, idarenin kararına bağlı olarak 8 ya da 12 saatlik vardiyalar şeklinde değişebilmektedir.

Yöntem ve Teknik

Bu çalışmada, Türkiye genelinde çocuk kuruluşlarında çalışmakta olan bakım elemanlarının sosyo-demografik özelliklerinin tespitine yönelik 5 adet soru ile soru formunun son kısmında kişilere yazılı olarak kendilerini ifade edebileceği “Çalışma deneyimlerinize dair söylemek istediğiniz hususları yazar mısınız?” şeklinde açık uçlu bir soru sorulmuştur. Hazırlanan soru formunun, bakım elemanı olarak görev yapan 20 kişiye ön deneme uygulaması yapılmış ve gerekli düzenlemelerden sonra soru formu “Google formlar” üzerinden erişime sunulmuştur. Formun kartopu ve grup çalışması yöntemiyle Türkiye’nin farklı yerlerinde çalışan bakım elemanlarına ulaşması için tanıdıklar ve sosyal medya kullanılmış ve soru formunu tamamlayan kişilerden tanıdığı diğer bakım elemanlarına da formu göndermesi talep edilmiştir. Uygulanan bu forma Türkiye’nin 50 farklı şehirden 182 bakım elemanı katılım göstermiştir. Son soruya verilen cevapların bakım elemanlarının sorunlarını, ihtiyaçlarını, istek ve deneyimlerini yazılı metinler ile izah etmesi üzerine yazılan cevapların içerik analizleri yapılarak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Nitel çalışma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların ve algıların doğal ortamında, bütüncül ve gerçekçi bir biçimde açığa çıkarıldığı bir araştırma türüdür. Sosyal bilimlerde insan ve toplum davranışları incelendiğinden ve her insan biricik olduğundan insan davranışlarını sayılarla açıklamak zordur. Bu nedenle nitel araştırmalarda insan faktörü asıldır çünkü insanın yapısında öznellik vardır (Atkinson, 2007; akt. Aydın, 2018). Nitel araştırmalar özellikle duyguların ve tutumların ölçümünde faydalıdır. İnsan tutumunun ölçüleceği araştırmalarda bazen niteliksel unsurlar göz ardı edildiğinde araştırma anlamsız hale gelebilmektedir (Harvard University, 2014; akt. Aydın, 2018). Nicel yöntemlerle sosyal konularda ölçüm

yapıldığında kişilerin düşünceleri alınabilir ancak bu düşünce ve davranışın nedeni açıklanamaz. İnsan ve toplum davranışlarının sebebinin anlamak için nitel araştırmalara ihtiyaç vardır (Arslan, 2012). Nitel araştırmalar, olgu ve olayları doğal ortamında tümevarımcı bir yaklaşımla tanımlamakta ve katılımcıların bakış açılarını yansıtmaktadır. Araştırmacının katılımcı rolünün olması, bütüncül bir bakış açısına sahip olması, doğal ortama duyarlı olması, esnek olması, algıların ortaya çıkmasını sağlaması nitel araştırma yöntemlerinin diğer önemli özellikleridir (Çokluk, Yılmaz, & Oğuz, 2011). Bu açıdan bakıldığında; araştırma formunda yer alan “Çalışma deneyimlerinize dair söylemek istediğiniz hususları yazar mısınız?” sorusu katılımcıların duygu, düşünce, sorun ve önerilerini ifade etmek istediklerini göstermekte ve katılımcı bakım elemanlarının bakış açıları ile söz konusu mesleğin ve çalışma alanının problemlerini tanımlamaktadır. Bu nedenle çalışmada bakım elemanlarının yazılı ifadelerinin analizi adına nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Türkiye'nin farklı illerinde bulunan çocuk kuruluşlarında görevli 182 bakım personelinin sorunlarını ve diğer hususları kendi ifadeleri ile aktardığı yazılı metinler veri olarak kaydedilmiş olup söz konusu veriler içerik analiz kurallarına ve amaca uygun olarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde “MAXQDA” programı aracılığıyla katılımcıların ifadelerinin yer aldığı yazılı metinler içerik analizine tabi tutularak sıklık arz eden kelime grupları ve anahtar kelimeler tespit edilerek söz konusu metinlerdeki sorun olarak bildirilen temalar ve diğer hususlar ortaya çıkarılmış; ortaya çıkan temaların sayı ve yüzdeleri oluşturularak grafiğe dökülmüştür. İçerik analizi neticesinde oluşturulan grafik, yorumlama tekniğine tabi tutulmuştur.

Bulgular ve Değerlendirme

Katılımcılara ait demografik veriler, yapılan analizler sonucu elde edilen tablolar ile aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Analizleri

Yaş Ortalaması	36,12
Ortanca Yaş	36
Sıklığı En Fazla Olan Yaş	33
En Büyük Yaş	55
En Küçük Yaş	21

Katılımcıların yaş ortalaması yapılan analiz sonucu 36,12 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar içerisinde en büyük yaş olarak 55, en küçük yaş olarak ise 21 yaş tespit edilmiştir. Bakım elemanlarında yaş aralığının fazla ve kuruluşlar özelinde dengeli olması çocukların çeşitli yaşlardaki yetişkinlerle iletişim kurması açısından avantajlı bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde
-----------------	---------------	--------------

Kadın	134	73,6
Erkek	48	26,4
Toplam	182	100,0

Katılımcıların %73,6'sının kadın, %26,4'ünün erkek olduğu tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumları

Medeni Durum	Sıklık	Yüzde
Bekar	22	12,1
Evli	142	78,0
Boşanmış	18	9,9
Toplam	182	100

Katılımcıların %78'inin evli olduğu %12,1'inin bekar ve %9,9'unun boşanmış olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Sıklık	Yüzde
Lise	74	40,7
Ön Lisans	53	29,1
Lisans	52	28,6
Yüksek Lisans	3	1,6
Toplam	182	100

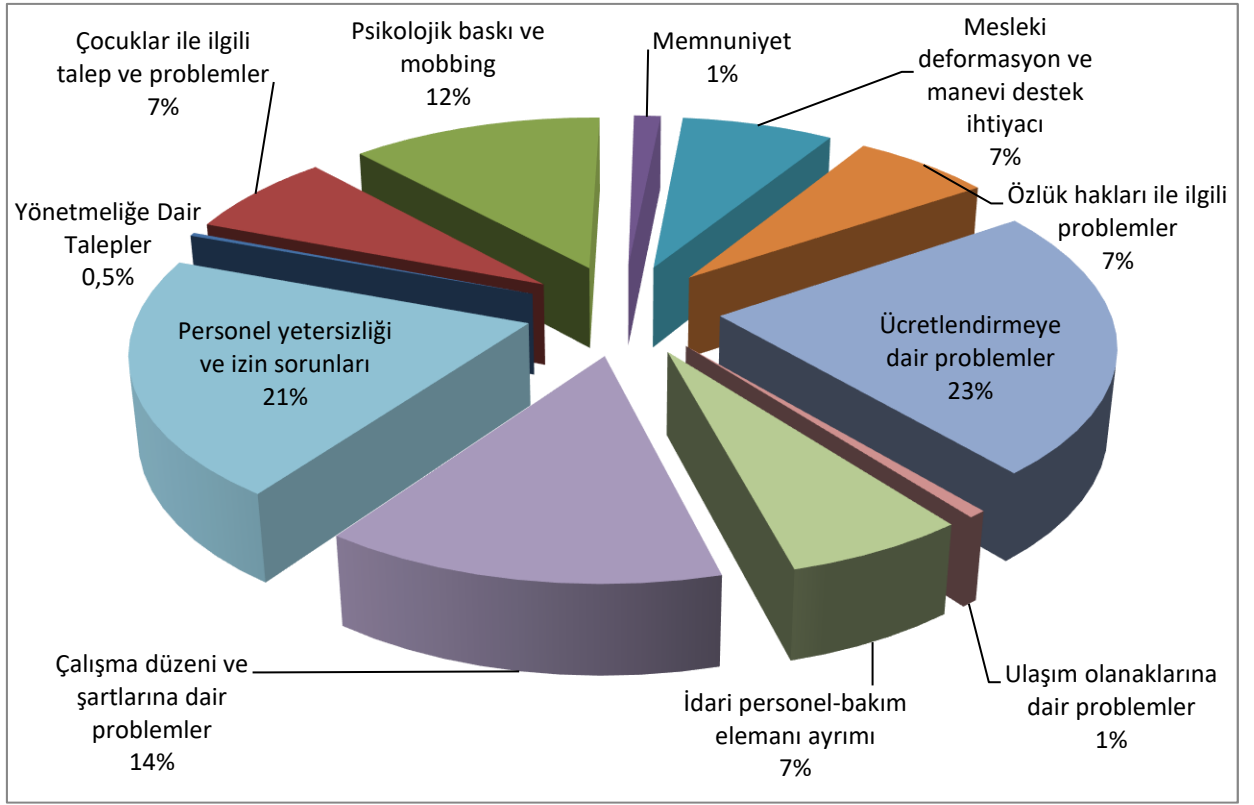
Katılımcıların %40,7'sinin lise, %29,1'inin ön lisans, %28,6'sının lisans ve %1,6'sının yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	Sıklık	Yüzde
Marmara	42	23,1
Akdeniz	12	6,6
İç Anadolu	57	31,3
Ege	6	3,3
Güneydoğu Anadolu	11	6,0
Doğu Anadolu	22	12,1
Karadeniz	32	17,6
Toplam	182	100

Katılımcıların %31,3 oranla büyük çoğunluğu İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan illerde görev yapmaktadır. Akabinde %23,1 ile Marmara Bölgesi ve %17,6 oranla Karadeniz Bölgesi gelmektedir.

Çocuk bakım kuruluşlarında çalışan bakım elemanlarının söylemek istedikleri diğer hususların sıklığı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Tüm katılımcılardan elde edilen veriler derlenerek bakım elemanlarının işaret ettikleri sorunlar ve bu sorunların ifade ediliş çokluğuna dair istatistiksel veriler grafikte belirtilmiş ve bu hususlara dair değerlendirme ve yorum yapılmıştır.

Grafik 1. Katılımcı Bakım Elemanlarının Cevaplarına Göre İçerik Analiz Grafiği

Not: Herhangi bir katılımcının “Söylemek istediğiniz diğer hususlar varsa yazar mısınız?” sorusuna karşı yazmış olduğu ifadeler bir veya birden fazla sorun veya hususa işaret etme durumundan kaynaklı yukarıda yer alan grafik oranları toplamı %100'lük bir tam orana denk gelmemektedir.

Grup çalışmasında yer alan katılımcıların belirtmek istediği hususlar kısmında yönetmeliğe dair değişiklik olması gerektiği düşüncesi yüzdeler olarak 0.5'lik bir oranla yansımaktadır. Her ne kadar bu oran oldukça düşük olarak görünse de bakım elemanlarının dile getirdiği “Çalışma düzeni ve şartlarına dair problemler, Çocuklar ile ilgili talep ve problemler,” gibi diğer problemler de mevzuat temelli olarak ortaya çıkan sorunlar olmakla beraber mevzuatta değişiklikler ve yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu talebine işaret etmektedir.

“Umarım bir gün çocuk evlerinin yönetmeliği değişir A dan Z ye” (180. Katılımcı)

Bakım elemanlarının sorulan soruya vermiş olduğu yanıtlar neticesinde dile getirdikleri bir diğer husus ise “çocuklar ile ilgili talep ve problemler” olarak yer almıştır ve 182 katılımcı içerisinde 23'ünün çocuklara dair sorunları dile getirdiği görülmüştür. Katılımcıların ifadelerine göre bu durumun alt başlıklarını çocuklara karşı yeterli yetkiye sahip olunmaması, çocuklara sorumluluk bilinci kazandırmakta yaşanan problemler ve çocukların sosyal hayata uyum sağlamakta karşılaştıkları sorunlar oluşturmaktadır. İncelenen ifadeler neticesinde bu hususların çocukların yetiştirilmesi ve mesleki

süreçlerine dâhil olunması noktasında bakım elemanlarının görüşlerinin yeteri kadar dikkate alınmamasından ve çocukların şahsi temizlikleri ve alması gereken ev içi ve dışı sorumlulukların bakım elemanı tarafından gerçekleştirilmesinin beklenmesinden kaynaklı olduğunun belirtildiği görülmüştür. Buna dair bazı katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Hizmet verdiğimiz çocuklara yaptırım gücümüz maalesef yok. Olmadığı gibi amirlerimiz tarafından çocuklar karşısında hizmetçi gibi gösterilmek ve çocukları geleceğe hazırlamak adına hiçbir şey yapamamak oldukça acı verici. Bu çocuklar 18 yaşını doldurup kurumdan ayrıldıklarında asla ve asla kendi ayaklarının üstünde durabilecek yetiye sahip olmuyorlar maalesef. Bunları bile bile hiçbir şey yapmamak ve çözüm olamamak da ayrıca üzücü.” (42. Katılımcı).

“Yetiştirdiğimiz çocuklar üzerindeki hakimiyet ve yetkilerimiz az. Çocukların kendi kendilerine yeterliliklerini sağlamamız gerekirken çocukların yapması gereken (şahsi temizlikleri- oda temizlikleri) bizlere yükleniyor. Bizlerin yöneticiler tarafından temizlik elemanı ve aşçı gibi görülmemiz çocukların üzerindeki otoritemizin azalmasına neden oluyor.” (104. Katılımcı).

“Koruma ve bakım altındaki çocuklarımızın her türlü bakımı sağlanıyor ancak çocuklar emeksiz çabasız her zaman her yerde yaşamlarını sürdürebileceklerini düşünüyorlar, kuruluştan çıkan çocuklar sudan çıkmış balık gibi hayatını nasıl idame ettireceğini bilmiyor, emek sarf etmeden her şeye ulaşabileceklerini düşünüyorlar, çocuklar uzun tatil dönemlerinde küçükte olsa sorumluluk alıp -bu ne olur bilemiyorum- emek sarf ederek hayatını idame ettirmeyi öğrenmeli. Bu konuda çocuklarımız için çalışmalar yapılmalı” (126. Katılımcı).

“Üstlerimiz hiçbir zaman çocuklar hakkında bizlere söz ve karar hakkı vermiyorlar ev içinde en ufak bir karar verme hakkımız bile yok yemek pişirmede bile tüketilecek sebzenin sırasına zamanına karar verecek kapasitede görmüyorlar bizi...” (155. Katılımcı).

Katılımcılar tarafından işaret edilen diğer bir sorunun “Ulaşım olanaklarına dair problemler” (%1,1) olduğu görülmüştür. İncelenen cevaplarda iş yerine ulaşmada var olan sorunlar ve çocuklar ile personelin etkinlik vb. durumlarda ulaşımına dair sunulan imkânların yetersizliğine işaret edildiği görülmüştür:

“Çocuklara bakım elemanı nezaretinde izinler yazılıyor bu izinlerde kuruluş servisi ile değil ya yürüyerek ya da toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanıyor, yolda yaşanacak herhangi bir kaza durumu bizi yeterince tedirgin ediyor...” (155. Katılımcı).

“İş yerimiz Ankara’nın dışında ulaşım zorluğu yaşadığımız halde. Son duraktan kuruluşumuza 3km yürümek zorunda kalıyoruz.” (61. Katılımcı).

Verilen yanıtlar içerisinde %20,7’lik ciddi bir oran, katılımcı her beş bakım elemanından birinin psikolojik baskı ve mobbinge maruz kaldığını ifade etmektedir. Aktarılan duruma dair ifadeler incelendiğinde, bakım elemanlarının çalışma ilişkileri içerisinde kendilerine saygı gösterilmemesi, yaptıkları işlerin küçümsenmesi, bakım elemanlarından beklenen temizlik, yemek yapma ve bazı ekstra işler sebebiyle oluşan değersiz hissetme durumu, görev tanımları dışında yer alan işlere görevlendirilme görevi yerine getirmeme durumunda yaptırım ile tehdit edilme gibi hususların yer aldığı görülmüştür:

“Hakkettiğimiz değeri elde etmek istiyoruz çok zor ama kutsal bir görevimiz var bunun bilinmesi ve bize daha iyi davranılmasını istiyoruz ikinci sınıf bir muamele yapılmasını istemiyoruz yükün tamamı bizim üzerimizde ama yine de en değersiz biziz.” (133. Katılımcı).

“İş yerimizde idare tarafından mobbing uygulanarak çalıştırılıyor, bakım personelleri görevleri dışında diğer iş dallarında da çalıştırılıyor...” (43. Katılımcı).

“...kimseden saygı görmediğimiz gibi zaman zaman hor görülüyor buda bize değersiz hissettiriyor...” (63. Katılımcı).

“...çocukları saatlik izine çıkarmak istemememiz halinde ‘izini yazarım eğer götürmezseniz hakkınızda gerekli işlemi yaparım’ deniliyor...” (150. Katılımcı)

Katılımcı bakım elemanlarının işaret etmiş olduğu bir diğer önemli husus ise “mesleki deformasyon ve manevi destek ihtiyacı” olarak tespit edilmiştir. 182 bakım elemanı içerisinde 28 personelin işaret ettiği bu duruma dair yer alan ifadelerle göre çalışanlar, çalışma temposundaki yoğunluk, idarece değer verilmeme ve saygı görmeme gibi durumlar sonucu hissedilen değersizlik algısı, idarece verilen fazla görevler neticesinde çocuklarla yeterince vakit geçirememesi ve bağ kuramama, işyerinde dürüstlük ve adalet ilkelerine uygun bir düzenin sağlanamaması gibi durumlar ve tüm bu durumların ve bu durumun aile ve sosyal yaşamlarına olumsuz etkisinden rahatsız oldukları görülmüştür:

“Yaptığımız iş dışarıdan nasıl görünüyor bilmiyorum fakat biz bu topluma birey yetiştiren ve onları hayata hazırlayıp elimizden geldiğince doğruyu öğretmeye çalışan hayat öğretmenleriyiz. Bizlerin desteğe ve anlayışa ihtiyacımız var, yaptığımız iş hiç küçümsenecek bir iş değil, bunu öncelikle yöneticilerimizin bilmesini isterim. Teşekkürler” (94. Katılımcı)

“...Aniden yapılan farklı çocuk evlerindeki nöbetler son 2 ile 3 gün kala haber verilmektedir bu yüzden psikolojik olarak yıpranmaktayız. Aile hayatımız, sosyal hayatımız büyük sekteye uğramaktadır. Göreve ilk başladığımız

yıllarda işle ilgili motivasyonumuz çok yükseltiyordu buda biz çalışanların gayretini, samimiyetini ve fedakarlığı arttırıyordu böylelikle iş gibi görmenin dışında manevi olarak çok fazla etkisini görüyorduk şimdi ise bunların hiç birisi yaşanmıyor maalesef...” (13. Katılımcı).

“Eleman eksikliğinden dolayı 24/24 çalışmakta olduğumuz zamanlarımız dahi oluyor. İnsan bünyesinin kaldıramayacağı mesai saatlerine maruz kalıyoruz.” (181. Katılımcı).

“Çok çalışıyoruz, yıpranıyoruz, ailemize zaman ayıramıyoruz, psikolojik olarak rahat değiliz, hem kurum baskısı hem de iş yükü bizleri bedenen ve psikolojik olarak çok fazla yormakta” (66. Katılımcı).

Bakım elemanlarının ifadeleri neticesinde %11,4'lük bir oranla ortaya çıkan diğer bir husus ise özlük hakları ile ilgilidir. İlgili içeriklere uyan cevaplar incelendiğinde kişilerin tayin ve becayiş haklarının bulunmaması durumunun aile yaşantılarında birtakım problemleri beraberinde getirdiği, eşi ve ailesi başka şehirde çalışıp yaşayan bireylerin aileleri ile bir arada yaşamını sürdüremediği ya da iş günlerinde şehirler arası yolculuk yapmak durumunda kaldığı; ayrıca görevde yükselme ve unvan değişikliği haklarının bulunmamasının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği ifadelerinin yer aldığı görülmüştür:

“Kurumlar arası değişikliğin olmaması, tayin ve becayiş olmaması, kadrolu işçi haklarından tam olarak yararlanamıyoruz.” (102. Katılımcı).

“Lisans mezunu bir matematik öğretmeni olarak, yükselebilmek isterim, önümüzün açılmasını, farklı alanlarda çalışabilmeyi isterim.” (40. Katılımcı).

“...ilinde ikamet etmekteyim. Eşim astsubay ve zorunlu görev yaptığından evimi taşıyamıyorum. Bulduğum iş yeri de ...'dadır(farklı bir şehir) tayin hakkı verilmediğinden aile bütünlüğünü sağlayamıyoruz.” (39. Katılımcı).

%39,7 oranı ile katılımcıların en fazla rahatsızlık duyduğu, yapılandırılması ve geliştirilmesi istenen problemin “ücretlendirmeye dair problemlerin” olduğu tespit edilmiştir. Bakım elemanlarının ilgili sorunlara dair yanıtları incelendiğinde: bakım elemanlarının kademe-derece gibi çalışma sürelerine derecelendirmelerinin olmadığı ve bu sebeple çalışma sürelerinin artmasına karşı herhangi bir ücret artışının bulunmadığı, ayrıca var olan ücretlerin yeterli olmadığı, yüksek vergi kesintilerinin bulunduğu, eğitim seviyelerine göre ücret farklarının oldukça düşük olduğu ya da hiç olmadığı, fazla çalışma karşılığı ekstra ücret alamadıkları gibi nedenlerin yer aldığı görülmüştür:

“Ben bir üniversite mezunuyum fakat ilkokul mezunu ile aynı pozisyonda çalışmakta ve aynı maaşı almaktayım. En büyük şikâyetim budur.” (39. Katılımcı).

"...vergi dilimine girdiğimizde çok fazla kesintiniz oluyor enflasyon oranları dikkate alınarak iyileştirme yapılması temennimiz..." (163. Katılımcı).

"Aldığımız maaş ne yazık ki eskiye göre oldukça aşağıda kaldı, artmasını beklerken ne yazık ki artmadığı gibi herhangi bir artış da vergi dilimi kesintisi ile elimizden uçup gidiyor..." (123. Katılımcı).

"...aldığımız ücret kesinlikle çalıştığımız saatleri ve iş gücünü karşılamıyor." (67. Katılımcı).

"Çalışma saati olarak ayda 240 saat çalışmaktayız ve fazla çalışma ücretini alamıyoruz bunun için düzenleme yapılması gerekmektedir." (78. Katılımcı)

Diğer bir husus olarak %10,9 oranı ile katılımcıların rahatsızlık duyduğu sorunun "idari personel-bakım elemanı ayrımı" olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunun nedenlerine dair ilgili cevaplar incelendiğinde, idari personellerin bakım elemanlarına karşı sert ve tutarsız hareketler sergilediği, idari personellerin bakım elemanlarına yeterince değer vermemesi, çocuklara dair mesleki konularda bakım elemanlarının görüşlerinin göz ardı edildiği gibi nedenlerin yer aldığı anlaşılmaktadır:

"İdari personel gibi yemek saati ve yemeği aynı yerde bizde yiyebilmeliyiz." (21. Katılımcı)

"Çalışma şartlarımız çok ağır, yeterince dinlenilmiyoruz, itibar görmüyoruz değersiz hissettiriliyoruz." (65. Katılımcı)

"Saygı istiyorum, görüşlerimizin dikkate alınmasını istiyorum, ev sorumlularının üstümüzde hüküm sürmesini istemiyorum" (138. Katılımcı)

"...ikinci sınıf bir muamele yapılmasını istemiyoruz yükün tamamı bizim üzerimizde ama yine de en değersiz biziz." (133. Katılımcı).

Neredeyse katılımcı her 4 bakım elemanından 1'inin(%23,9) dile getirmiş olduğu husus ise çalışma düzeni ve şartlarına dair problemlerdir. Bir sonraki analiz edilecek husus olan "personel yetersizliği ve izin sorunları" temasıyla da kuvvetli ilişki içerisinde olan bu problemin alt başlıklarından bazılarının görev dağılımında yaşanan sorunlar ve sorumlulukların fazla oluşu durumları göze çarpmaktadır. İlgili cevaplar incelendiğinde bakım elemanlarının görev ve sorumluluklarının yeterli düzeyde açıklanmadığı, kendilerine yüklenen sorumlulukların fazla olduğu ve iş yeri dışında da çocuklarla ilgili ekstra sorumluluklar verildiğine dair ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Bu durumlara ek olarak dinlenme sürelerine dair problemlerin var olduğu, incelenen cevaplarda ise çalışmakta oldukları grup veya ev içerisinde sürekli çocuklarla birlikte oldukları, bu durumun işleyişin ve risklerin sürekli devam etmeyi sürdürdüğü, bu sebeple dinlenme gibi bir sürenin mümkün olmadığı ve bu duruma dair bir belirsizliğin var olduğu beyan edilmiştir. Ayrıca personeller çalışma saatlerinin düzensiz olduğunu dile getirmiş: bazı

bölgelerde 24 saat mesai 48 saat istirahat, bazı bölgelerde ise sırasıyla 8 veya 12 saat mesai sonrası 16 veya 24 saat istirahat şeklinde çalışıldığı ve ülke genelinde bu duruma dair net bir çalışma usulünün bulunmadığı, yine izin durumlarında da personelin azalması sonrası nöbet dağılımlarında ve çalışma saatlerinde artışa mecbur kaldıkları, bu durumun yoğun iş temposunu beraberinde getirdiği ve çalışanların özel hayat, sosyal yaşam gibi alanlarına zarar verdiği yönünde bildirimlerin bulunduğu görülmüştür. Bu duruma işaret eden bazı katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Haftalık 45 saati geçmez denilen mesai saatleri bizlerde 72 saati bulmakta. Çocukların okulda olduğu ve uyumakta olduğu sıralar dinlenme hakkımız öne sürülerek iş yerinde geçirmiş olduğumuz zamanlar çalışmakta olduğumuz zaman dilimine dahil edilmiyor. Bu yüzden fazla çalışmalarımız meşru gösterilmeye çalışıyor. Bu durum bizi rahatsız etmektedir. İş yerinde çalışmaya hazır bir şekilde geçirdiğimiz dinlenme saatlerinin de mesaiye dahil edilerek 24 saatlik vardiyanın ardından 72 saatlik yasal dinlenme süremizin olması gerekir.” (178. Katılımcı).

“Bakım elemanlarının görev sorumluları ve çalışma şart, saatlerinin tam olarak belirlenmesi gerekmektedir.” (155. Katılımcı)

“Çalışma şartlarımız daha ağırlaştırıldı, sorumluluklarımız çok fazla arttı...” (131. Katılımcı).

Katılımcı bakım elemanlarının %35,3'lük büyük bir kısmı personel yetersizliğinden bahsetmektedir ve bu durum analizler ve yorumların yapıldığı daha önceki paragraflarda yer alan “mesleki deformasyon ve manevi destek ihtiyacı, çalışma düzeni ve şartlarına dair problemler” gibi problemler ile güçlü bir ilişki içerisindedir. Bu duruma dair cevaplar incelendiğinde çocuk evlerinde görevli en fazla 3 bakım elemanının bulunduğu, bu durumun yıllık izin veya diğer mazerete dayalı izinlerde görevli personel sayısının 2'ye düşmesine ve çalışanların 24 saat mesai 24 saat izin ve sonrası tekrar 24 saat mesai şeklinde çalışmak durumunda kaldığı; diğer yandan görevi bırakan bakım elemanları yerine yeni personel alınmaması durumunun da çalışma düzeninde ciddi problemlere yol açtığı ve iş yükünde ciddi artışa neden olduğuna dair bildirimler görülmüştür. Zira katılımcılar izin sorunlarını da ayrıca dile getirmiş; personel yetersizliği sebebiyle izinlerini diledikleri zamanlarda kullanamadıklarını ve izin kullanabilmek için her sene diğer personel ile ciddi bir planlamaya tabi tutulduklarını ifade etmişlerdir:

“Personel eksiği büyük sorun, emekli olanın ya da raporlu veya doğum iznine ayrılanların yerine gınaşırı desteğe gidilmektedir. Aile hayatımız, sosyal hayatımız büyük sekteye uğramaktadır. Kadroya geçmiş olmamıza rağmen izne ayrılanların yerine gınaşırı gidilmektedir ve yıllık izinlerimizi halen bir sonraki seneye devredemiyoruz.” (13. Katılımcı).

“Kurumumuzdaki anne yetersizliğinden ötürü 24 saatin üzerinde çalışmak zorunda kalıyoruz sürekli olmasa da bu süreçler çok zorlayıcı ve yıpratıcı oluyor...” (155. Katılımcı).

“Lütfen eleman sayısında artış olsun. Artık raporluların yerine nöbet tutmak istemiyoruz. Ayrıca yıllık izinler kullanılırken gün aşırı mesai yapmak istemiyoruz.” (6. Katılımcı).

“Raporlu ve izinli arkadaşlar olduğunda çalışma saatlerimiz 24/24 oluyor. Bu bizim kendi ailemize ayırdığımız zaman diliminden gidiyor. Bunun karşılığını ne ücret ne de izin olarak bize dönüşü oluyor” (12. Katılımcı).

“...ayrıca raporlu ve izinli arkadaşlar olduğunda gün aşırı iki kişi çalışmak zorunda kalıyoruz, buda bizi psikolojik ve fiziksel olarak çok yıpratmaktadır.” (170. Katılımcı).

Son olarak ise katılımcılardan %2,2'lik bir oran memnuniyet dile getirmiş olup; almış oldukları görevin kıymetli oluşundan bahsetmiş ve var olan koşullardan memnun olduklarını dile getirmişlerdir:

“Çalıştığım kurumdan, müdürümden ve diğer idari çalışan hocalarımızdan, iş arkadaşlarımdan ve var olmamızı sağlayan çocuklarımızdan çok memnunum” (17. Katılımcı).

Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırma neticesinde katılımcıların sadece %2,2'sinden memnuniyet yönünde dönüş alınması yapılan sorun tespiti çalışmasının önemini vurgular niteliktedir. Yapılan tespitler ve elde edilen bulgulara göre sorunların birbiriyle girift durumda olduğu gözden kaçmamaktadır. Yapılan çalışmada yüzdeler orana bakıldığında en fazla oran ve yüzdeler kısımdaki en az oranın mevzuata bağlı sorunlardan kaynaklanması da bu durumu destekler niteliktedir. Yapılan sorun tespitleri sonucunda tespit edilen problemlerin iş hayatı içerisinde ya da iş hayatından dolayı özel hayatta yaşanan sorunlar olduğu görülmüştür. “Söylemek istediğiniz diğer hususlar var mı?” gibi açık uçlu yönlendirme bulunmayan bir soru olmasına rağmen özel hayattan dolayı iş hayatına yansıyan bir problem, araştırma sonucunda tespit edilmemiştir. Tüm bunlarla beraber tespit edilen her bir problemin; mikro, mezzo ve makro alanların her birinden müdahaleye açık olduğu söylenebilir.

Bakanlık, il müdürlükleri ya da kurum ve kuruluşlar nezdinde bu çalışmada tespit edilen sorunlara çözüm yolları aranırken edinilmesi gereken perspektif öncelikli olarak çalışanın problemini çözmek olmalı ikincil olarak kurum verimi gelmelidir. Zira çalışma yaşamında çalışan problemlerini minimize etmenin verimliliği artıracığı gibi bakım elemanlarının problemlerini çözmek de kurumdaki verimi dolaylı olarak arttıracaktır. Bunun yanında

tespit edilen sorunların karakteristik özelliklerinin de bu perspektifi destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Kurum bakımında bulunan çocuklar için duyulan kaygıdan dolayı araştırma kapsamında tespit edilen geri bildirimler bu düşünceyi kanıtlar niteliktedir. Bununla beraber bakım elemanlarının çalışma hayatındaki sorunlarının giderilmesi yönündeki mikro, mezo ve makro çalışmalar, bakım elemanının çalışma hayatı içerisindeki motivasyonunu yükseltecektir. Bu durumun bakım elemanı ve çocuklar arasındaki ilişkiye sirayet edeceği mutlaklıdır. Çalışan sorunlarının çözümü, kurum bakımı altında bulunan çocukların da iyilik hallerini olumlu yönde ilerletecektir.

Bu çalışma çerçevesinde edinilen deneyim ve yapılan araştırma kapsamında bakım elemanlarının sorunları için aşağıdaki öneriler verilebilir;

- Gerekli mevzuat üzerinde yetki ve sorumluluklar gözden geçirilmeli; bakım elemanının sorumlulukları ve yetkileri dengelenmeli ve netleştirilmeli, sorumlulukların sahip olunan yetki kapsamında yerine getirilebileceğinden emin olunmalıdır.
- Sorumluluğu ya da görevi kapsamında başarılı uygulamalarda bulunan bakım personelleri uygun olarak ödüllendirilmeli ve takdir edilmelidir. Bu durum doğal olarak çalışanların işyerindeki motivasyonunu ve değerli hissetme durumlarını olumlu olarak etkileyecektir.
- Yaşam kalitesini ve çalışma motivasyonunu arttırıcı sosyal faaliyetlere katılımları ve bu faaliyetleri personellerin de düzenleyebilmeleri sağlanmalıdır.
- Eğitim durumu, kıdem gibi özel şartlar ve genel ekonomik duruma göre ücret artışları sağlanmalıdır.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çalışanların mesleki prestijlerini geliştirmeye yönelik makro çalışmalar yapılmalı ve çalışanların toplum nezdinde saygın ve kutsal bir mesleği icra ettikleri düşünceleri desteklenmelidir.
- Çalışma saatleri, fazla çalışma ücretleri ve yıllık izin gibi özlük haklarında geliştirmeler yapılmalı, 4857 sayılı İş Kanunu ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu arasında bulunan hukuksal karmaşıklığı çözecek yönde mevzuat çalışmaları yapılmalıdır.
- Yapılan analiz ve yorumlar kısmında göze çarpan ve birçok diğer sorunla kuvvetli bağları bulunan problemin personel yetersizliği olduğu detaylandırılmıştır. Bu kapsamda çocukların yaşam birimlerinde çalışabilir maksimum bakım elemanı sayısı artırılmalı, ayrıca iş bırakma durumu olan bakım elemanlarının yerine ihbar süreleri içerisinde yeni bakım elemanı işe alımı yapılmalı, bu noktada aksaklığa ve diğer personelin çalışma döngüsünün olumsuz etkilenmesine izin verilmemelidir. Zira personel yetersizliği sorunun çözülmesi, yapılan analizlerde yer alan “nöbet dağılımı problemleri, izin sorunları, manevi destek ihtiyacı, düzensiz çalışma saatlerinin manevi etkisi, mesleki yorgunluk, mesleki deformasyon” gibi birçok probleme de doğal olarak çözüm getirmiş olacaktır.

- Kuruluşlar bünyesinde sorumlu oldukları çocuklar ile ilgili kararlar alınırken kuruluş içerisinde çocuklarla en çok vakit geçiren personeller olarak kendilerinin de görüşleri alınmalı ya da alınması sağlanmalıdır.

- Bakım elemanlarının toplu iş sözleşmesine bağlı olan tayin ve becayiş hakları gerekli mevzuatlarda yer almalıdır. Böylece herhangi bir nedenden dolayı şehir değişikliği yapmak isteyen ya da zorunda olan bakım elemanının yaşayacağı sorunlar azaltılmış olur. Bununla beraber bakanlığın kaybedeceği işgücü de düşürülmüş olacaktır.

Tüm bu aktarılanlar neticesinde kurum bakımı sürecindeki çocuklarla en çok etkileşim ve iletişim içerisinde olan, çocuk birimleri içerisinde çocukların sürekli gözlemlediği ve rol model olarak benimsediği, çocukların yaşantılarını ve gündelik durumlarını paylaştığı ve geri dönüt olarak rehberlik edindiği bakım elemanlarının çalışma hayatındaki problemlerini çözmek; doğal olarak bu kişilerin iş motivasyonlarını, iş yaşamı tatminlerini, çalışma azimlerini ve değerli hissetme hallerini gibi birçok kıymetli alanı olumlu etkileyeceği ve doğal olarak korunmaya ihtiyacı olan çocuklar adına verilen hizmetlerin çıktılarının kalitesini olumlu yönde etkileyerek daha kalifiye kurum bakımı hizmetleri verilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Adıgüzel, O., & Yüksel, H. (2011). Tarihsel Süreçte Çalışma Kavramı ve Kırılma Noktası Olarak Sanayi Devrimi. *Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 87-99.

Arslan, M. (2012). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri Ders Notları*. Harran Üniversitesi Birecik Meslek Yüksekokulu.

ASHB. (2016). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*.

<https://www.aile.gov.tr/Uploads/sgb/uploads/pages/arge-raporlar/2016-yili-faaliyet-raporu.pdf> adresinden alındı

ASHB. (tarih yok). *Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. 08 17, 2022 tarihinde aile.gov.tr:

<https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/> adresinden alındı

ASPB. (tarih yok). *Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. 05 18, 2018 tarihinde

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uygulamalar/cocuk-destek-merkezleri> adresinden alındı

Atkinson, P. (2007). *Etnography: Principles in Practice*. Routledge.

Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi*,(2(2)), 60-71.

Aykul, M. (2019). Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların Sosyal Gelişiminde Çocuk Evlerinin Rolü(Sakarya Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Başer, H. (2013). Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli "Çocuk Evleri". *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Boztilki, M. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocuk Koruma Uygulamalarındaki Rolü ve Dünyada Kurum Bakımına Güncel Yaklaşımlar. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇHGM. (2021). *ASHB*. İstatistikler: <https://www.aile.gov.tr/media/87499/kurumsal-istatistikler.pdf> adresinden alındı
- Çocuk Destek Merkezleri Hakkında Yönetmelik, 29310 (Resmi Gazete Mart 29, 2015).
- Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 27015 (Resmi Gazete Ekim 05, 2008).
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005, Temmuz 03). Resmi Gazete.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 95-107.
- Demirbilek, S. (1998). Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorunu. *Mavi Ofset*, 615-628.
- Grint, K. (2005). *The Sociology of Work*. USA: Blackwell Publishing.
- Harvard University. (2014). Research Methods: Some Notes to Orient You: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic851950.files/Research%20Methods_Some%20Notes.pdf adresinden alındı
- Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 7-20.
- Keçe, H. (2018). Çocuk Destek Merkezlerinde Yaşayan Cinsel İstismar Mağduru Kız Çocuklarının Sosyal Kaygı Düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ören, K., & Yüksel, H. (2012). Geçmişten Günümüze Çalışma Hayatı. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 35-59.
- Özaydın Demirbaş, E. (2019). Çocuk Evleri Sitesinde 6-12 Yaş Arası Çocuklar İle Çalışan Bakım Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Sosyal Hizmetler Kanunu, Kanun Numarası 2828 (Kabul Tarihi Mayıs 24, 1983).
- Tibilli, R. (2021). Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Yaşam Kalitesi ve Çalışan Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Tuncer, B., & Erdoğan, T. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 515-527.
- Turan, N. (2018). Çalışma Mutluluğu: Kavram ve Kapsam . *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 169-212.
- Yazıcı, E. (2013). Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma. *Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Yıldız, H. (2010). Çalışma Üzerine Sosyolojik Perspektif. *In Journal of Social Policy Conferences*, 129-161.